

UNIVERSITATEA “OVIDIUS” CONSTANȚA
INSTITUTUL STUDIILOR DOCTORALE
DOMENIUL DE DOCTORAT: TEOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
(rezumat)

Conducător de doctorat

Arhid. Prof.univ.dr. Gelu Călina

Student-doctorand

Drd. Oprea George Daniel

CONSTANȚA

2025

În lucrarea de față, sub titlul *Despre natura misionară a Bisericii. Varietăți ale conștiinței misionare*, mi-am propus să explorez orizonturile misionare care alcătuiesc natura spațiului bisericesc ortodox pentru a pune în lumină diversitatea lucrării de propovăduire și împlinire a îndemnurilor pe care Hristos Domnul le adresează omului prin intermediul Bisericii.

Misiunea creștină reprezintă trimiterea Bisericii în lume în vederea universalizării Evangheliei și a unei depline integrări a oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu, integrare întemeiată pe lucrarea mântuitoare a Domnului Iisus Hristos, inaugurată ca anticipare a ei, în lucrarea Bisericii prin coborârea și sub umbrirea Duhului Sfânt, edificându-se astfel Împărăția cerurilor care se va manifesta plenar la a doua venire a lui Hristos într-o slavă. Vocația misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic. Biserica creștină este apostolică nu numai pentru că se prevalează de o origine apostolică, adică de continuitatea istorică din timpul Apostolilor până azi și pentru că posedă instituții și slujiri apostolice, fără de care ea nu se poate identifica, ci și pentru că are o trimitere misionară, așa după cum Fiul a fost trimis de Tatăl iar Apostolii de Hristos (Ioan 20:21-22; Matei 10:5-40; 28, 18-20).

Creștinismul contemporan trebuie să arate că atenția acordată vieții veșnice aduce cu sine și o transformare a acestei lumi. A fi ucenic al Domnului înseamnă să-ți iubești aproapele, să-ți împărtășești grijile și să-ți manifestești dragostea prin lucruri concrete. Prin urmare, noi trebuie să proclamăm cu tărie că misiunea Evangheliei nu este aceea de a transforma pământul într-un paradis prosper, pentru că țelul final este dobândirea vieții veșnice. „Noi trebuie să trăim în Hristos, legătura cu Tatăl sub lucrarea Duhului Sfânt. Ne vom simți atunci ca unii asupra cărora se odihnește Duhul Sfânt, așa cum se odihnește și asupra Fiului. Știm că primim mereu darul Duhului Sfânt prin rugăciunile Bisericii. Prin darul Duhului Sfânt lucrează în Biserica și în noi energiile Duhului Sfânt, energiile necreate așa cum le-au numit unii Sfinții Părinți ai Bisericii”.

Biserica are „misiunea” de a vesti lumii Împărăția lui Dumnezeu. Fiindcă Bisericii i s-a dat prezenta Duhului Sfânt ca garanție, ea este în mijlocul nostru, „eșalonul” este deja accesibil lumii. Prin urmare, Biserica este comunitatea eshatologică, popor pelerin, care trăiește în așteptarea fierbinte a reîntoarcerii Domnului, pe Care Îl mărturisește în fața lumii. Misiunea ține de însăși natura Bisericii, în orice condiții ar trăi ea, iar fără misiune nu poate exista Biserica, fiindcă Biserica duce mai departe lucrarea de mântuire a lumii, descoperită și împlinită de Mântuitorul Iisus Hristos.

Din acest punct de vedere, afirmarea curajoasă a misiunii Bisericii în lumea secularizată a zilelor noastre nu poate fi decât îmbucurătoare, ținând totdeauna cont de aspectul dinamic al tradiției, etnicului, naționalului și creștinismului de pretutindeni. Nu trebuie să trecem cu vederea ideile misiunii creștine deschizătoare de drumuri în teologia modernă, cum ar fi: misiunea Bisericii în societatea postmodernă, raportul Bisericii creștin-ortodoxe cu celelalte confesiuni și culte, aspectul ecumenic al dialogului inter-religios, aspecte privind teologia culturii, sociologia și psihologia religiilor, diplomația ecleziastică, teologie și cultură, teologie și artă, teologie și medicină, teologie și societate, raportul dintre teologie, spiritualitate, mistică și duhovnicie, literatura ecleziastică, cultura ecleziastică, poezia religioasă, arta creștină.

Toate aceste aspecte ale misiunii Bisericii, ce țin de vocația și slujirea ei, lasă loc unor cercetări ulterioare la care cu siguranță trebuie să ne angajăm cu toții, într-o apologie coerentă a tuturor fraților creștini de pretutindeni, căci doar îndrăznind și sădind pretutindeni în lume Cuvântul lui Dumnezeu putem birui lumea, în sensul hristic al cuvântului.

Privind istoria Bisericii dintr-o perspectivă misionară ne va ajuta, de asemenea, să înțelegem că biserica noastră a fost dintotdeauna o biserică mondială și că mișcarea creștină a fost dintotdeauna o mișcare creștină mondială. În acest sens, înțelegem că misiunea Bisericii Siriene de Răsărit pe Drumul Mătășii și în China este la fel de importantă ca misiunea lui Patrick în Irlanda și a lui Bonifaciu în Germania. Convertirea Nubiei este la fel de integrantă în istoria Bisericii precum convertirea lui Constantin.

În ceea ce privește obiectivele pe care ni le-am propus în cadrul acestui studiu, am considerat că în primul rând trebuie să clarificăm identitatea și vocația misionară a Bisericii lui Hristos. De aceea, ne-am propus să contribuim la aprofundarea sensurilor pe care le comportă ecleziologia ortodoxă cu referire la faptul că Biserica nu există pentru sine, ci prin tot ceea ce este ea există pentru lume. Biserica, de fapt, este cea pe care a trimis-o Hristos spre a continua lucrarea Sa mântuitoare. Prin punerea în lumină a naturii misionare a Bisericii consolidăm dinamica lucrării bisericești, centrată pe slujire și pe deschiderea față de „celălalt”, pentru misionarul ortodox.

Un al doilea obiect, la fel de important ca și cel dintâi, care ne-a motivat să realizăm lucrarea aceasta, este legat de promovarea și conștientizarea de către misionarul ortodox a unei conștiințe misionare vii și pe deplin responsabile. În acest sens am urmărit să stimulăm, prin argumente pe care le-am strâns din mai multe domenii de cercetare cu caracter antropologic, o bună dezvoltare conștiințe misionare autentice, în sensul că am căutat să prezentăm actul de propovăduire atât în

partea sa teoretică și instituțională, dar și ca expresie a trăirilor personale și comunitare, ceea ce a necesitat să punem în lumină modul în care glasul lui Hristos, prin intermediul lucrărilor bisericești, este adresat fiecărui creștin și totodată întregii Bisericii care este chemată să își asume împlinirea activităților pastorale, filantropice și ecleziale pe care să le transforme în răspunsuri veridice și aplicabile adresate provocărilor actuale.

Nu în ultimul rând, am urmărit să fundamentăm teologic diversitatea de forme misionare prin realizarea unei analize asupra varietăților conștiinței misionare. Acest demers ne-a oferit oportunitatea creării unui cadru teologic și misionar cu ajutorul căruia să putem realiza o structură teoretică prin care să prezentăm misionarului ortodox modul diferit, variat, în care trebuie exprimată misiunea Bisericii, în funcție de contextul cultural, istoric sau confesional. Astfel, studiul nostru este, în opinia noastră, un model misionar integrator, articulat natural învățaturii de credință a Bisericii și, totodată, cu un caracter deschis și dispus să accepte noi și variate opțiuni creative care să deservească lucrarea pastorală și dialog intercultural pe care îl poartă Biserica Ortodoxă.

Am alcătuit cercetarea de față pe baza câtorva motivații care ne-au călăuzit în demersul nostru pe care am încercat să îl realizăm la cel mai înalt nivel academic și pe care l-am acumulat de-a lungul pregătirii dobândite în cadrul cursurilor doctorale.

Astfel, am pornit cercetarea de față de la întemeierea biblică și teologică a misiunii Bisericii, deoarece, potrivit învățaturii de credință a Ortodoxiei, Biserica, prin însăși natura ei, este misionară. Este o realitate care își are temelia în porunca pe care Hristos a adresat-o ucenicilor Săi: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura” (Marcu 16:15). Realizarea unei astfel de abordări, în accepția noastră, ne-a permis explorarea fundamentului biblic, patristic și dogmatic al misiunii creștine din arealul Ortodoxiei, demonstrând astfel rolul principal pe care îl are misiunea în contextul lucrărilor ecleziastice ca expresie esențială a ființei Bisericii.

Totodată, am considerat că, în același cadru, este necesar să punem în lumină importanța lucrării misionare în contextul contemporan caracterizat de secularizare și globalizare în care Biserica este chemată să ofere răspunsuri provocărilor tehnologice pentru a rămâne activă și parte de decizie în viața spirituală a lumii de azi. Prin comparație, punem în discuție modul în care trebuie abordate relațiile care se nasc între Bisericile locale și diversitatea tradițiilor creștine care conștientizează rolul pe care îl au în realizarea poruncii de propovăduirea a lui Hristos prin

participarea la revitalizarea conștiinței misionare din interiorul Bisericii manifestată ca lucrare a celor ordonați ca slujitori ai ei dar și ca laicat.

Nu în ultimul rând, un argument important a constat în evidențierea diversității care definește expresia misionară a Bisericii de-a lungul istoriei ei, precum și în contactul dintre ea și culturile lumii. Acest tip de interpretare, credem noi, permite, prin intermediul unei sugerate abordări comparative, analiza a numeroase expresii de lucrări misionare creștine în contexte culturale și istorice distincte, precum: Biserica primară, misiunea dezvoltată în lumea păgână, misiunea ca lucrare filantropică, socială și culturală în spațiile ortodox, catolic sau protestant, misiunea urbană prin comparație cu misiunea rurală ș.a. Această abordare arată dinamica lucrării misionare și, în același timp, necesitatea de a adresa mesajul lui Hristos într-un format care să nu îi altereze conținutul, dar care să se articuleze timpului și locului cărora este adresat.

Lucrarea DESPRE NATURA MISIONARĂ A BISERICII. VARIETĂȚI ALE CONȘTIINȚEI MISIONARE își propune să analizeze în profunzime natura misionară a Bisericii și multiplele forme în care conștiința misionară se manifestă și se dezvoltă în contextul contemporan. Pornind de la premise teologice fundamentale, aceasta explorează realitatea misiunii nu ca o activitate secundară a Bisericii, ci ca expresie esențială a identității sale. Într-o lume pluralistă, fragmentată și aflată într-o continuă schimbare culturală și tehnologică, Biserica este chemată să-și îmbogățească limbajul și metodele, păstrând însă autenticitatea mesajului evanghelic.

Această cercetare urmărește să surprindă dinamica dintre stăruința față de Tradiție și redimensionarea la noile cerințe ale spațiului social și religios global a Bisericii prin intermediul activităților și lucrărilor misionare. Prin utilizarea unor metode teologice, istorice și analitice, aici ne-am propus să identificăm provocările și oportunitățile actuale ale lucrării misionare. Lucrarea este structurată în patru capitole principale, împărțite la rândul lor în mai multe subcapitole, fiecare contribuind la articularea unei teologii misionare coerente și actuale. De asemenea este precedată de o introducere și se încheie cu concluzii, iar lor le sunt adăugate bibliografia care a stat la baza realizării prezentului studiu.

I. DIMENSIUNI MISIONARE ALE BISERICII CREȘTINE CONTEMPORANE

Primul capitol abordează contextul actual al misiunii creștine, evidențiind caracteristicile generale ale misiologiei contemporane, motiv pentru care pune accentul pe contextualizare, parteneriatul între Biserici, și reevaluarea relației dintre misiune și cultură. Fenomenul globalizării este analizat din perspectiva impactului său ambivalent care, pe de o parte facilitează răspândirea mesajului creștin, iar pe de altă parte contribuie la polarizarea spirituală și culturală.

Se discută, de asemenea, despre influența majoră a tehnologiilor de comunicare și mobilitate asupra strategiilor misionare, precum și despre tensiunile generate de diversitatea culturală tot mai accentuată, care solicită Bisericii un efort constant de resemnificare a modului de articulare a vieții seculare al viața bisericească. Concluzia acestui capitol subliniază nevoia manifestării tot mai pregnante a unei conștiințe misionare vii, informate și deschise spre dialog.

II. ELABORAREA DE NOI PRINCIPII MISIONARE PE BAZA EXPERIENȚEI ECLEZIASTICE

În acest capitol am pus accent pe modul în care experiența ecleziastică – istorică și contemporană – contribuie la generarea unor principii misionare specifice noilor viziuni culturale, sociale și economice, capabile să răspundă provocărilor culturii moderne. Este analizată evoluția societății de la o cultură secularizată la una polarizată, marcând o trecere de la indiferență religioasă la contestare activă sau conversie neașteptată.

Lucrarea susține că pluralismul religios nu trebuie văzut doar ca o amenințare, ci ca o oportunitate de afirmare misionară a adevărului propovăduit de Biserică. În acest sens, Iisus Hristos este prezentat ca model suprem și permanent izvor al misiunii Bisericii. Capitolul concluzionează prin reafirmarea necesității unei misiuni fundamentate pe iubire, discernământ, înaltă ținută și credibilitate morală.

III. DIVERSITATEA TRANSFIGURATOARE A DINAMICII MISIONARE ADRESATĂ LUMII DIN SPAȚIUL ECLEZIASTIC CREȘTIN

Capitolul al treilea explorează diversitatea formelor de misiune ale Bisericii în fața lumii contemporane. Se pune în discuție aici posibilitatea articulării tradițiilor misionare vechi noilor spații culturale, precum și reevaluarea modului de transmitere a mesajul evanghelic în contextul

tehnologiei de astăzi. Optimizarea limbajului misionar presupune o tensionare creativă între păstrarea nealterată a dogmei creștine și flexibilitatea pastorală.

Astfel, este evidențiată capacitatea Bisericii de a adapta formele exterioare ale misiunii fără a trăda conținutul dogmatic, precum și necesitatea formării unor slujitori sensibili și atenți la provocările culturii postmoderne. Concluziile acestui capitol arată că dinamismul misionar trebuie însoțit de discernământ, empatie și integritate.

IV. DIALOGUL CA FUNDAMENT MISIONAR NATURAL AL BISERICII

Ultimul capitol fundamentează dialogul ca dimensiune intrinsecă a misiunii creștine. Se analizează aspectul identitar al misiunii în raport cu cultura contemporană și natura creată, subliniind nevoia unei misiuni care să nu fie agresivă, ci dialogică și slujitoare, pentru că relația dintre natura Bisericii și natura lumii nu trebuie privită antagonic, ci ca o chemare reciprocă la comuniune.

Este în acest fel reafirmată credința în ascultarea și urmarea glasului lui Hristos, care vorbește prin Biserică, ca un păstor al păcii, al speranței și al adevărului. De aceea, insistăm aici că misiunea Bisericii nu constă doar în a vorbi, ci și în a asculta și a însoți. Concluziile acestui capitol arată că dialogul autentic este o formă de mărturisire misionară în sine.